तत्रवक्रोक्त्यायदुक्तंत्वंनश्रांतः नचदीर्घमध्वानमागतइतितत्रोत्तरमाह त्वयायदुदितमुक्तंश्रमादिनास्तीतितद्यक्तंस्फुटंतत्तथैव अविप्रलब्धंविप्रलंभोनभवति तदेवाह हेवीर यदिभारोनामकश्चित्स्यात्सचभर्तुर्वोढुर्देहस्ययदिस्यात्सचमेयदिप्रसक्तःस्यात्तर्हीदानींभाराभावात्विप्रलंभःस्यात्न त्वेतदस्तिभारस्यवोढुश्चानिरूप्यत्वात्ममचतत्संबंधाभावात् तथागंतुरधिगम्यंप्राप्यमध्वावायदिस्यात् अद्धेतिपाठेसाक्षात्परमार्थतः तच्चमेयदिस्यादित्यादियोज्यम् यत्त्वयोक्तंनातिपीवेतितत्राह चेतनमुद्दिश्यत्वंपीवेतिप्रवादोविदांविदुषांनभवतिकिंतुमूर्खाणांयतोऽयंप्रवादोराशौभूतसंघेदेहेएव नत्वात्मनि देहएवपीनोनाहमित्यर्थः ॥ ९ ॥ एतत्प्रपंचयति स्थौल्यमिति कलिःकलहःअहंकारेणमदश्चदेहेनसहतदभिमानेनजातस्यहिभवंति ममतुनिरभिमानस्यनसंति यद्वादेहेजातेयोजातस्तस्यैवतानिममतुतत्रनजातस्यनसंति ॥ १० ॥ यच्चोक्तंजीवन्मृतोऽसीतितत्राप्याह जीवन्मृतत्वंनकेवलंमम किंतुविकृतस्यसर्वस्यपरिणामिनोदृष्टम् यद्यस्माद्विकृतंप्रतिक्षणमाद्यंतवत् यदुक्तंभर्तृशासनमतिचरसीतितत्राह स्वंचस्वाम्यंचत

ब्राह्मणउवाच त्वयोदितंव्यक्तमविप्रलब्धंभर्तुःसमेस्याद्यदिवीरभारः ॥ गंतुर्यदिस्यादधिगम्यमध्वापीवेतिराशौनविदांप्रवादः॥ ९॥ स्थौल्यंकार्श्यंव्याधयआधयश्चक्षुत्तृट्भयंकलिरिच्छाजराच ॥ निद्रारतिर्मन्युरहंमदःशुचोदेहेनजातस्यहिमेनसंति॥ १० ॥ जीवन्मृतत्वंनियमेनराजन्नाद्यंतवद्यद्विकृतस्यदृष्टम् ॥ स्वस्वाम्यभावोध्रुवईड्ययत्रतर्ह्युच्यतेऽसौविधिकृत्ययोगः॥ ११॥ विशेषबुद्धेर्विवरंमनाक्चपश्यामियन्नव्यवहारतोऽन्यत्॥ कईश्वरस्तत्रकिमीशितव्यंतथापिराजन्करवामकिंते॥ १२॥ उन्मत्तमत्तजडवत्स्वसंस्थांगतस्यमेवीरचिकित्सितेन॥ अर्थःकियान्भवताशिक्षितेनस्तब्धप्रमत्तस्यचपिष्टपेषः॥ १३॥

योभावःसत्ता हेईड्य यत्रपक्षेध्रुवःयदिव्यवस्थितःस्यादित्यर्थः तर्हिविधिर्नियोगःकृत्यंकर्मतयोर्योगोध्रुवउच्यतेउचितोभवति उचसमवायेइतिधातुः यदितुतवराज्यभ्रंशोममचराज्यंस्यात् तदासर्वमेतद्विपरीतंस्यादित्यर्थः ॥ ११ ॥ ननुयावद्राजाऽहंतावत्तवस्वामीभवाम्येवेतिचेत्तत्राह विशेषोराजभृत्यादिभेदस्तंबुद्धेर्विवरमवकाशंव्यवहारादन्यन्नपश्यामिमनाक्ईषदपि अथापितवायमभिमानश्चेत्तर्हिब्रूहिकिंतेकरवामेति ॥ १२ ॥ यत्तूक्तंप्रमत्तस्यतेचिकित्सांकरोमियथास्वांप्रकृतिंभजिष्यसइतितत्राह उन्मत्तादिवद्वर्तमानस्यवस्तुतः स्वसंस्थांब्रह्मभावंगतस्यभवताकृतेनचिकित्सितेनदंडेनशिक्षितेनवाकियानर्थः मुक्तस्यार्थानर्थयोरसंभवात् यदिपुनरहंनमुक्तःकिंतुप्रमत्तःस्तब्धएवतथाऽपिममशिक्षादिकंपिष्टपेषणवद्व्यर्थमित्यर्थः नहिजडस्वभावःशिक्षयाऽपिपटूकर्तुंशक्यतइति ॥ १३ ॥